

A Munk H. és fiai czég maros-szlatinai erdőbirto- káról és faipartelepéről.

Irta: Kovács Aladár, m. kir. főerdész.

Az Erdészeti Lapok mult havi számában említettük, hogy az Országos Erdészeti Egyesület legutóbbi közgyűlése alkalmával az egyesület által megtekintett maros-szlatinai ipartelep leírásával bővebben fogunk foglalkozni.

Munk Rezső ur, az ipartelep igazgatója és Müller János ur a gyártelep művezetője voltak oly szivesek az ipartelephez tartozó uradalom történetére, a gyártelep fejlődésére és berendezésére vonatkozó adatokat velünk közölni; ezek alapján adjuk a következőkben a rendkívül érdekes és tanulságos gyártelep és uradalom leírását.

A madrizsest-szakács-szlatinai uradalom nem is régen, mintegy 20 éve Wickenburg gr. tulajdona volt, ki a Körös folyó völgyében levő Szakács községben lakott, hol régi kastélya most is látható. A gróf, valamint egyetlen fia Szakácson meghalt, az egész vagyon csődbe került és a hitelezők kielégítése céljából birói árverésen adatott el.

A terjedelmes erdőbirtokot, mely 20,000 kat. hold erdőből, 2000 kat. hold szántóból és rétből valamint 300 kat. hold gyümölcsösből áll, az árverésen Munk H. és fiai bécsi fakereskedő czég vette meg és hogy a közlekedési eszközöktől oly messze fekvő erdőségeket, a melyekben valódi érintetlen kincs rejlett, kihasználhassa és előnyösen értékesíthesse, M.-Szlatinán oly ipartelepét létesített, mely párját ritkítja az országban.

Az egész maros-szlatinai uradalom a Maros és Körös folyók közötti vizválasztón fekszik és felerészben a Maros folyó vízmedenczében, felerészben pedig a Körös völgyében terül el.

Határai: északon Musztesd, Gurahoncz, Bonczesd, Kiszindia; nyugaton: Grass, Baja; délen: Trajás; keleten: Bucsava és Saturó községek határai. A határok teljesen rendezettek és megfelelő határdombokkal ellátva.

Az erdőbirtok erdősült része feltétlen erdőtalajon áll úgy, hogy az a törvény idevonatkozó rendelkezései szerint mint erdő tartandó fenn.

Magának az erdőbirtoknak kezelése 2 erdőtisztre és 8 felesketett erdőőrre van bízva, kik az erdőkezelésre vonatkozó teendőiket a többi szolgálati ágazatoktól teljesen függetlenül intézik.

Természeti viszonyok:

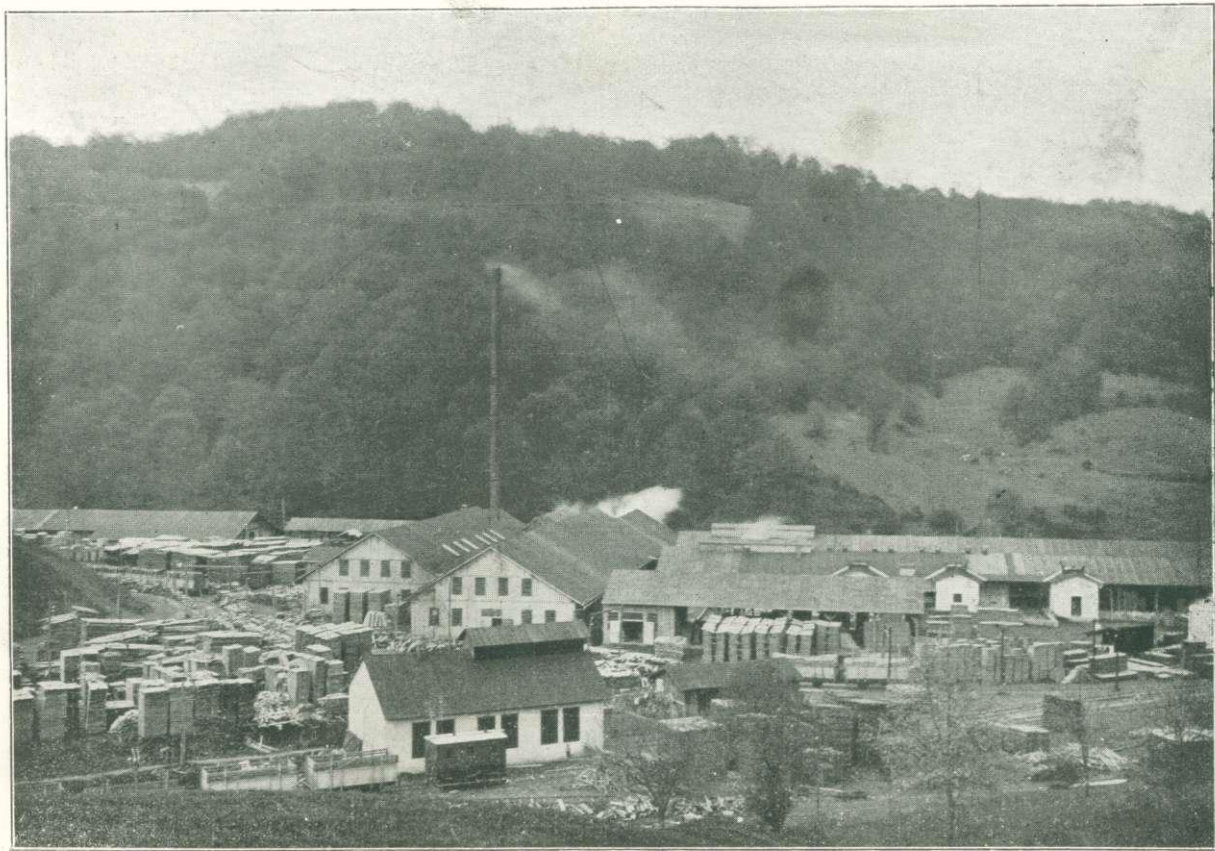
Az erdőbirtok Arad vármegye egyik legmagasabb hegységén a Drocsa hegységen fekszik, mely 836 m.-ig emelkedik a tenger színe fölé.

Az alapkőzet tulnyomóan a trachit, kárpáti és góza homokkő, kvarczporfir, melyeket elég mély televényes homokos üde agyagtalaj borít.

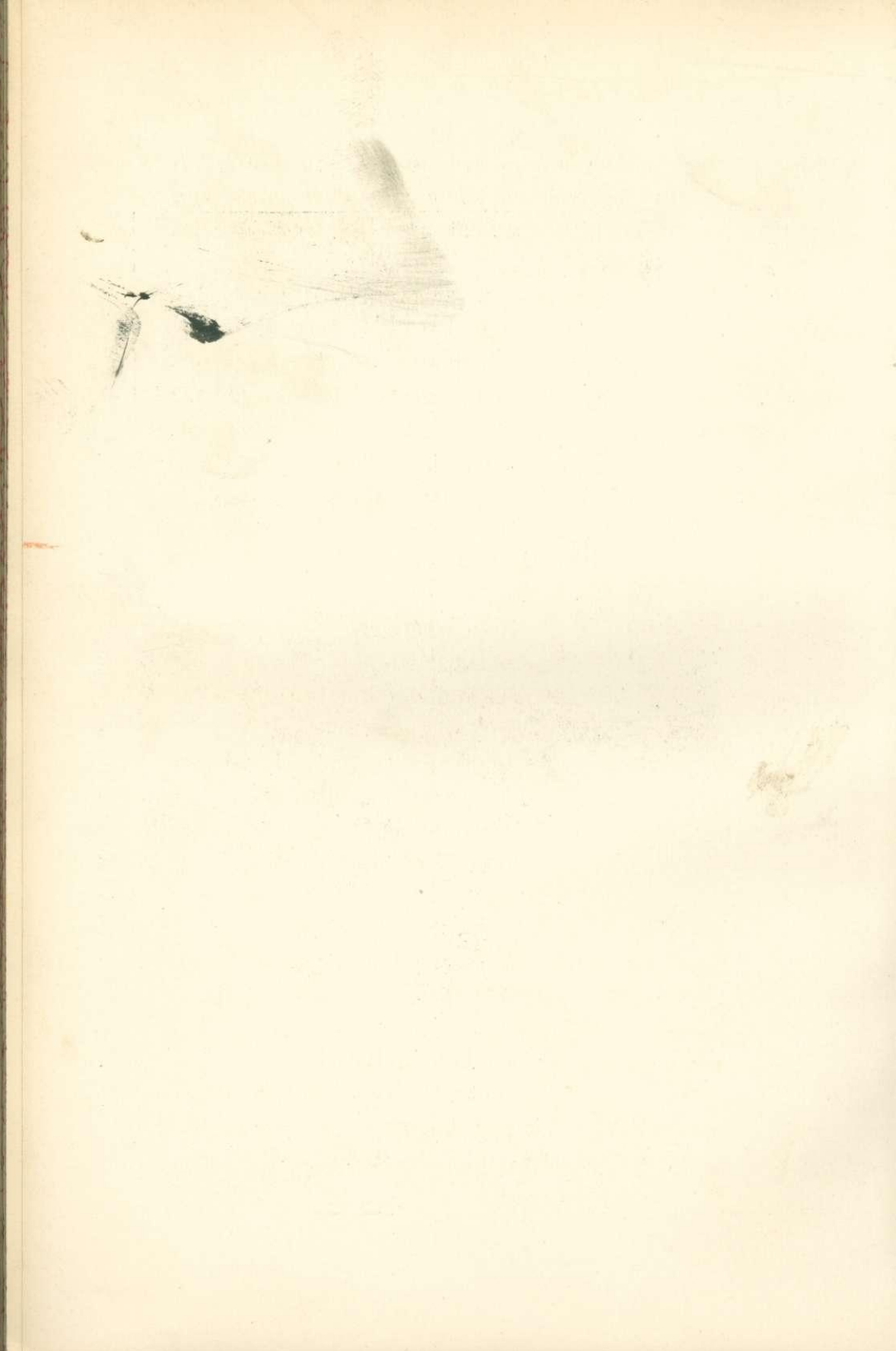
Az erdőbirtokot két nagyobb völgy szeli át, melyek közül erdőgazdasági jelentőséggel csak az egyik bír, mint-hogy Maros-Szlatinán folyván keresztül, a fának közelítésére használtatik fel.

A fanemek közül természetes uton csupán a lombfák tenyésznek. Uralkodó fanem a bükk, mely 0.6 részt foglal el az egész területből s a kocsánytalan tölgynek, juharnak, szilnek és csernek 0.4 részt enged át. Alárendelt mennyiségben a nyár, nyír, hárs, éger, a cserjék közül a mogyoró, som, galagonya fordulnak elő.

A már kihasznált területeken mesterségesen telepítve fiatal terjedelmes állabokat a lucz-, erdei-, fekete-, veres-fenyő alkotnak. Ezek közül fejlődés tekintetében a 15—18

82. kép. A Munk H. és fiai cég maros-szlatinai faipartelepe.

éves veresfenyő-állabok tűnnek ki különösen ott, hol erdei- vagy feketefenyővel elegyesen telepítvék. Ilyen helyeken a veresfenyőt a jellegzetes kardalak mellett is szép sudaras növés jellemzi.

Midőn ezelőtt mintegy 12 évvel ezen mesterséges erdősitéseket a felső vidékről ide került erdész szemével láttam, az a gondolat támadt bennem, hogy ezen erdősitések a természet törvényei ellen elkövetett merényletet képeznek, hisz ha a veres- vagy luczfenyő természetének az itteni talaj és égálji viszonyok megfelelnének, úgy azok az erőszakos emberi beavatkozás nélkül is előfordulnának, ép úgy, mint előfordulnak a magas Tátra merev és hideg bércein, hova azokat nem az ember telepítette.

Azóta hosszú idő mult el, a csemeték fejlődtek, az üde talajon a verőfényes napsugárban oly hosszú- és vastagsági növekedést értek el, minővel liptói vérrokonaik nem dicsekedhetnek.

Eltűnődtem! hisz az emberi jelleg, mely Grönland jéghegyei és hólepte rónái között eszkimóvá törpült, a neki megfelelő mérsékelt égöv alatt Napoleonokkal, Edisonokkal, Aristotelesekkel és Newtonokkal ajándékozta meg önmagát.

De cseréljük meg őket, vessük ki mindegyiket abból a körből, melyet részükre az arasnyi lét kiszabott, akkor látjuk, hogy az alkalmazkodási képesség határán túl van a Nirvána.

És ki tudja, hogy az az üde fejlődés, az a dus növekvés, melyet ezek a felvidék szépei itt tanusítanak, nem-e rejti magában később bekövetkező satnyulás és korai enyészet csiráit. Azt mondja az olasz: vederemo.

Gazdasági viszonyok.

Ha valaki a maros-szlatinai ipartelepét látta, látta azt a hangyabolyban tapasztalható céltudatos sürgést-forgást, a járművek folytonos mozgását, hallotta a gépek folytonos zakatolását, az tudja, hogy az a fa, mely itt feldolgozás alá kerül, oly óriási mennyiséget tesz ki, melyet 20,000 kat. hold erdő tartamos üzemben kezelve nem nyújthat.

Az évenként kihasználás alá kerülő fatömeg 120,000 m³, melyből 40% műfának dolgoztatik fel.

Az évi vágásterület nagyságát a kihasználandó fatömeg mennyisége határozza meg, jobb minőségű erdőben a terület kisebb, silányabb minőségűben nagyobb.

Husz év óta zakatolnak a gépek, darabolják az erdő termékeit, hogy avval a világpiacz ipari szükségleteit kis részben fedezzék. A befektetések óriási összegre rugnak, mely összeg egészséges üzlet mellett meg kell, hogy hozza a kamatokat.

Ez csak abban az eselben lehetséges, ha a kihasználás oly belterjes, hogy a fa legkisebb része is azon iparczikké használtassék fel, mely felhasználás mellett a legelőnyösebben értékesíthető.

A termelési időszak szeptember elejétől az évenként tarolás alá kerülő terület teljes kihasználásáig tart, tehát nem időhöz kötött.

A bükkfa lehető nedvdusan taroltatik és a felujítás a természet bőkezű segédkezése mellett mesterséges uton történik, minél fogva a felujulás biztosítása érdekében a vágatási időszak korlátozása szükségtelen.

A fának szállítása gőzüzemű iparvasuton, villamos vasuton és vizen is történik; a közelitést csusztatók és hordozható 60 cm. nyomtávu iparvasutak közvetítik.

Az erdőbirtoknak körülbelül fele a szlatinai völgyre lejt; ebben meglehetősen vízpusz patakok folyik, melyet még két mellékpatak táplál. Ugy a fő, mint a mellékpatakok végén alkalmas helyen a víz felfogása és gyűjtése céljából kőszekrényes vízfogók vannak felépítve, a melyekben a naponként összegyűlemlő vizet az ezen völgyben termelt rönköknek és tűzifának Szlatinára való szállítására használják fel.

A leuszó fát a község felett alkalmazott gereb fogja fel, hol a fa összegyűjtetvén, villamos vasutal szállítatik a gyárudvarba.

Az erdőbirtok másik fele a madrizsesti völgyre lejt, melyet 432 m. magas vízválasztó gerincz választ el a szlatinai gyárteleptől.

Hogy a fa ily tetemes magaságon át szállítható legyen és a mellett alagutfurás, mely a befektetési költségeket aránytalanul emelte volna, elkerültessek, a birtokos a gyár felett vonuló gerinczen, mely 150 m.-rel magasabban fekszik a gyártelepnél, egy 76 cm. nyomtávu 30 km. hosszú vasutat, az ugynevezett Hoterel-vasutat építette, mely a fának a vízválasztón át való szállítását közvetíti egész a gyár felett levő Hoterel állomásig.

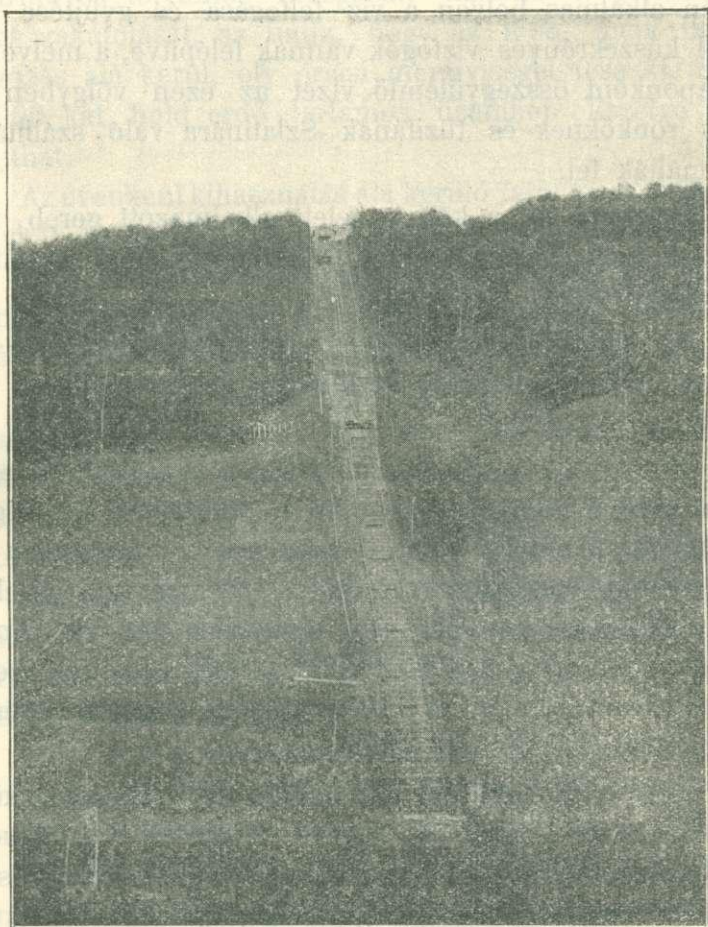
Ez a vasut építése igen nehéz terepviszonyok között óriási pénzbe került, de annak létesítése volt egyedüli módja annak, hogy a vízválasztón túl levő erdőségek termékei a gyár által feldolgoztathassanak.

A 150 m.-rel magasabban fekvő állomásról a fát a kocsikkal együtt egy sikló szállítja le a gyárudvarba.

A sikló, melynek teljes látképét a melléklet ábrán adjuk olvasóinknak, a resiczai gyárban készült, hossza 500 m., lejtje átlag 18%.

A terhelt kocsi önsúlyánál fogva gördül rajta lefelé és ugyanakkor az üres kocsit alulról felhuzza.

A sikló alsó és felső része egyes vágányu, a középső

83. kép. A Munk II. és fiaí czég maros-sz'atinai siklójának teljes látképe.

rész kettős vágányu és a fel- és lefelé haladó kocsik ezen a részen önműködő mozgó váltó segélyével térnek ki egymásnak.

A fakiszállításnak harmadik eszköze a villamos üzemre berendezett vasut, mely a gyár udvarából indul ki és 10 km. hosszal és 110 cm. nyomtávval a legmerészebb kanyarokkal a Lespede nevű és a Drocsa hegység alatt elterülő erdőrészig terjed. Az emelkedés néhol a 60 ‰-ot meghaladja.

A villamos motor hajtására egy 550 Volt feszültségű dinamógép szolgáltatja az áramot. A villamos motor 50 lóerővel bír. Nevezetes és ritkaság számba megy ezen a pályán a félkör alakú 25 m. ívmagasságú és 60 m. hosszú hid, mely alakjánál fogva a nézőben szinte csodálatot ébreszt.

A villamos vasut testéhez a fát hordozható mezei vasuti vágányokon közelítik és csusztatókon csusztatják.

(Vége következik.)

A bükk-tüzifa tartósságának és kelendőségének kérdéséhez.

Irta: *Kaán Károly.*

(Befejező közlemény.)

A bükk-tüzifa tartósságának biztosításáról.

Ahol a beszüntetett víziutak helyett okszerűen feltárták az erdőket, ott a fakihozó és szállító eszközök lehetővé teszik, hogy a tűzifa a termelés után azonnal és olcsó szerrel az utakra, a szállító-eszközökhöz hozassék. Így módját ejheti a gazda annak, hogy a fa mihamar szellős és száraz helyre jusson s elszállítása elé akadályok egyáltalán ne gördüljenek.

A vizen való szállítás beszüntetése s az erdős hegyoldalak okszerű feltárása tehát az első és legfőbb kellék a faanyagok tartósságának biztosításához.